
V
B J
C

GŁOS
TADEUSZA SZYMONA
BONCZA
SKARZYNSKIEGO
SKARBNIKA Y POSŁA ZIEMI ŁOMZYNSKIEY,
Na Seſsyi Seymowey Dnia 9. Mca Lipca 1793. Roku w Grodnie
MIANY.

Nayiaśnieyſzy KROLU Panie Móy Miłościwy!
Nayiaśnieyſze Rzeczypospolitey Stany!

Już nie odzownym ſtało ſię wyrokiem, że Proiekt Inſtrukcyi zamieniony w Prawo, tak chciała mieć większość Izby, więc Obywatelowi poſłuſznym być trzeba. Byłem z liczby tych (i nie żal mi tego) którzy Proiektowi temu opieraiąc ſię podawali inny, lecz odmówione dla niego ad Turnum przyięcie, uſposobiło zręczność zamienienia pierwſzego w Prawo, któremu odemnie iuż poſzanowanie należy. Wybrać Oſoby, które przepisy tey Inſtrukcyi dopełniać maią i przyzwoitą ku temu opisać Plenipotencyą, wſzak to ſą objekta, niemnieyſzéy bynaymniey wagi, od poprzedniczéy naſzéy czynności, które Nas dziś zatrudnić powinny.

Chociażby Inſtrukcya była naylepſzą, jeżeli Plenipotencyi opisy będą nad ſferę zamiarow i prawideł opisanych Inſtrukcyą, na nic ſię nie przyda Waſze Nayjaśnieyſze Stany poprzednicza czynność. — Dzieło Deputacyi aczby było naygorſze w ſwoim rodzaiu, i nie ſtosowne z Inſtrukcyą, trwałość ſwoią mieć będzie, bo Potencya z naſzemi Deputowanemi traktuiąca, pytać ſię nie będzie o Inſtrukcyą, lecz o Plenipotencyą, na którey fundamencie wſzyſtko dla ſiebie pomyślnie zrobiwſzy, czynność ſwą gruntować potrafi na dobréy wierze, którą jey opis Plenipotencyi nadałby; dodać do tego, że ſię na wyborze Deputowanych, jako na ludziach pomylić można, a już będzie po naſzéy Oyczyznie.

W takim ja ſmutnym widoku ſtawiam przed oczyma i przekonaniem moim Proiekt Plenipotencyi JW. Jozefowicza Inflantſkie-

)1(go;

go; daleki jeſtem od badania pobudek, które ſrzodkowały do udziałania takiego Proiektu, bo te mniemam, że muſiały pochodzić z dobréy chęci dla Narodu. —//— Lecz raczy mi darować JW. Inflantſki, że mu ſię opponować muſzę, wedle przeświadczenia ſerca i ſumnienia mego, a to dla czego, tłòmaczę.

Połóżmy Nayjaśnieyſze Stany obok tego Proiektu Inſtrukcya, ktòra iuż jeſt Prawem, a poznamy co za różnica rzeczy? Inſtrukcya daiąc moc traktowania, wymienia ſzczegóły w czym traktować należy, Projekt Plenipotencyi bez żadney wzmianki referencyi do Inſtrukcyi, ba i bez wſpomnienia nawet o niey, wſzyſtko traktować bez ograniczenia pozwala. Inſtrukcya daie moc traktowania *inlimitata poteſtate* z referencyą do Seymu, zoſtawuiąc ſobie przeto moc approbacyi, lub reprobacyi; Proiekt Plenipotencyi udzielną moc nadaiąc wſzyſtkiego czynienia, przyrzeka, że co tylko zrobione i poſtanowione będzie, to wſzyſtko Seym ratyfikować powinien. —//— Inſtrukcya zabrania przez wſzelki ſpoſob traktować Delegowanym w objekcie uſtąpienia Kraiow od Rzpltey zabranych, Proiekt Plenipotencyi rozumie być Deputacyą naſzą do traktowania w objekcie Daklaracyi dnia 9. Kwietnia wydaney, ktòra nadto jasno, nadto widocznie determinuie zabor, więc pozwala tenże zabor potwierdzić. —//—

Naoſtatek nietylko życzenie powſzechne Izby Seymowey, nietylko dobro Narodu nayiſtotnieyſze, ale i opisy Inſtrukcyi na ſamym jey czele chcą mieć wybor Oſob do Deputacyi, ſposobem Elekcyi; Proiekt Plenipotencyi niewiedzieć komu nominacyą onych zoſtawuiąc, chce odebrać Nayjaśnieyſzym Stanom te Prawo, które jeſt ich nayiſtotnieyſzą własnością.

Mamyż więc przyięciem tego Proiektu obalić Inſtrukcyą? Mamyż na niebespieczeńſtwo, a prawdę mówiąc, na zgubę wyſtawić nieſzczęśliwą Oyczyznę? Mamyż charakter Narodowy ślubem przyſięgi zaręczony, i w tylu czynnościach naſzych światu okazany, Proiektem Plenipotencyi odmienić, aby Deputowani Naſi, mieli moc traktować w tym, co moc Seymu, i całego nawet Narodu przechodzi? Nayjaśnieyſze Stany! nadto ufam Cnocie Waſzey, ktòrey widzialne w tym tu mieyscu dowody ſtały ſię dla mnie naypięknieyſzym do naśladowania przykładem, że pomyślić nawet boię ſię, abyście na ten Proiekt zezwolić mogli. Teć to, ktòrem wyraził, więcey jak myłki Proiektu tego, ſkłoniły zupełnie determinacyą moią na zupełne onego oddalenie.

Uważaiąc na dniu wczorayſzym dwa Głosy, ſłyſzałem przynieſioną konwikcyą, iż Plenipotencya naſza być winna podobną Plenipotencyi JW. Ambaſsadorowi od Dworu jego onemu ſłużącey, lecz ośmielam ſię powiedzieć w duchu rzetelności, iż nego ſuppoſitum: Bo jako cel, zamiar i intereſs Dworu Petersburſkiego jeſt bez wątpienia różny od celu i zamiaru naſzego, tak też i Plenipotencya naſza, tamtey podobną być nigdy nie może. —//— Dwor Petersburſki chce od nas brać Kraie, więc do zabrania onych, i zaboru ratyfikacyi ſłuży JW. Ambaſſadorowi

wi Plenipotencya, My Kraie oddać niechcemy, i oddać niemożemy, więc naſza Plenipotencya bydź muſi inna; Dwor Petersburſki wyſyłając Nadzwyczaynego ſwego Poſła, wydał zapewne Plenipotencyą bez ograniczenia w pewney ufności, że ſię nigdy zawieść na tym nie może; My wyſyłając z pomiędzy ſiebie Deputowanych, mieć ich winniśmy pod okiem naſzym, bo tak dobro Narodu wyciąga.

Poprawa tego Projektu, która nie z zalecenia Stanów, lecz z dobrey woli JWW. Deputowanych do Konſtytucyi jeſt uczyniona, lubo w pierwſzym rzucie oka, zdaje ſię modyfikować na lepſze Projekt pierwiaſtkowy, nie jeſt atoli jeſzcze taka, że na niey przeſtać należy. —— Prawda jeſt, że z Projektu JW. Inflantſkiego wymazana Deklaracyi dnia 9. Kwietnia wzmianka, naywiękſzą czyniąca obawę, ale na to mieyſce położono Noty pod dniem 17. Czerwca do Seymu podane, które nie do czego innego, tylko do teyże Deklaracyi 9. Kwietnia referują ſię, więc to jeſt *unum per idem*, bez czego wcale Plenipotencya obyć ſię nietylko może, ale powinna, bo My nie winniśmy wzmiankować, co kto czynił w zamiarze Intereſſu ſwego, ale to tylko, co Myśmy działali na ſwoją obronę. —— Wyraz również Nominacyi Deputowanych nieprzyzwoity jeſt, bo ſię Samowładności Seymu ſprzeciwia, o czym później pomówię.

Późnieyſze wyrazy niepoprawione przez Deputacyą w tymże Projekcie pozoſtałe = *Układać, ſtanowić, konkludować, i podpiſywać to wſzyſtko, co ku naytrwalſzemu i naylepiey upatrzonemu Dobru Krajowemu* (ſłowa Projektu) *uznają bydź koniecznością* = zdają mi ſię niebeſpieczne, bo wyraz konieczności, ciągnie za ſobą ſkutek ulegania jakim bądź kolwiek wyſtawom rzeczy, i natura ſłowa tego nadaje moc arbitralności w mniemaniu Oſobie traktującey; Inſza jeſt różnica powiedzieć Plenipotentowi, zrób jak konieczność wyciągać będzie, a inſza zrób wedle przepiſów ci danych, pierwſze nadaje moc robienia nawet i złego, w nadzieię wymówki przez konieczność, drugie zakłada granicę władzy w przepiſach Inſtrukcyi, chciałbym więc na to mieyſce mieć wyraz inſzy: *np. co ku naytrwalſzemu dobru Krajowemu uznają bydź nayużytecznieyſzym.* = Daley wyraz oſtateczny = *Obiecując słowem Naſzym Królewſkim, iż cokolwiek mianowani Deputowani naſi ad hunc Actum zrobią, zkonkludują, poſtanowią i podpiſzą, to My Król za poprzedzającym zezwoleniem Stanów przyjąć i ratyfikować przyrzekamy* = Zdaje mi ſię, iż dla wſzelkiego beſpieczeńſtwa, którego, ile w tak delikatney materyi nigdy nadużycie bydź nie może, poprawić należy w tym ſpoſobie = *Obiecując słowem Naſzym Królewſkim, iż cokolwiek wyżey wyrażeni Deputowani naſi ſtoſownie do przepiſów Inſtrukcyi im daney zrobią, zkonkludują, i podpiſzą, to My Król za poprzedzającym zezwoleniem Stanów, i uznaniem ſłuſzności Dzieła, przyjąć i ratyfikować przyrzekamy.* = Takie ſą więc moje poprawki tego Projektu, które umieſzczone mieć żądam, oddając one rozſądney Waſzey Nayjaśn: Stany uwadze. Pomnieycie, że nie o małą rzecz idzie, bo o zupełne ſzczczęście Oyczyzny, którey mi-

 łość

łość wszystkie inne przeważać powinna względy, czytam więc poprawiony ten przezemnie Projekt, i onego do Laski oddaję.

Co zaś do materyi wyznaczenia Osób Deputacyą składać mających, oświadczam. —— Im ważnieysza nad wszystko podaje się do uskutecznienia sprawa, bo los całego Narodu interessująca, tym wybor Osób do tey czynności, uroczystszym nad inne odbyć się winien sposobem. ——

Nie Prawem pisanym, któremu tylko Obywatel posłuszeństwo jest winien, lecz zwyczajem źle wziętym, trafiało się czasem, iż do niektórych czynności, które się w mnieyszéy liczbie Osób Ciało Prawodawcze składających odbywać zwykły, przez Marszałka Seymowego następowała nominacya; lecz jako wszystkie inne rodzaje bądź Deputacyów, bądź Delegacyów, czyli do napisania jakowego do Prawa Projektu, bądź wyexaminowania Magistratury Rządowéy, bądź do innego wewnętrznego Urządzenia trafiające się, były mnieyszéy bez porównania wagi, od tey, która teraz wypada, tak też i Osoby nie przez nominacyą JW. Marszałka Seymowego, lecz przez wybor Nasz własny wyznaczone bydź winny. Jle na tym Oyczyznie zależy, próżno jest tłómaczyć, gdy rzecz ta tak z siebie jasna i widoczna, żadnego niepotrzebuje wsparcia.

Sposob tego obioru winien bydź sekretny, sposobem obieralności Magistratur Rządowych, a to dla tego, aby osobiście nienarazić nikogo, oraz iżby przyjaźń i tym podobne okoliczności nie były na przeszkodzie do tego wyboru, na którym naywięcey Oyczyźnie zależy. Taki był przez Nas Posłów blisko sta na zalecenie Twoje Nayjaśnieyszy Panie, i wezwanie samego JW. Marszałka wraz z Delegowanemi do Konstytucyi na Sessyi ranney w dniu piątym *currentis* przy czynionych Projektu Instrukcyi poprawach obmyślony sposob, który, że się *ad Turnum* na ten czas niedomieścił, dziś przedsięwzięty bydź winien.

To gdy mówię i dowodzę, że JW. Marszałek Prawa nominacyi nie ma, i mieć nie może, niech nie będę w mniemaniu, że przez sposob obieralności, życzyłbym sobie bydź w liczbie Delegowanych. Nadto daleki jestem od tego, znam bowiem, iż te nader trudne obowiązki, są nad siły moje, i nad sposobność, która tak ważnemu objektowi odpowiedzieć nie zdoła.

Biblioteka Jagiellonska
stdr0022287

